

KONTRADYKTORYJNOŚĆ W POLSKIM PROCESIE KARNYM

redakcja naukowa
Paweł Wiliński

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

KONTRADYKTORYJNOŚĆ W POLSKIM PROCESIE KARNYM

redakcja naukowa
Paweł Wiliński

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Stan prawny na 25 października 2013 r.

Recenzenci

Prof. dr hab. Andrzej Zoll

Dr hab. Robert Zawłocki, prof. UAM

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Ewa Wysocka

Łamanie

Violet Design

Układ typograficzny

Marta Baranowska

.....
Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących
im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej
w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.
A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.
.....

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2013

ISBN 978-83-264-4541-5

ISSN 1897-4392

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przykopywa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 11

Wstęp / 15

Beata Wirażka-Bereza

**Przebieg prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy
– Kodeks postępowania karnego i niektórych innych
ustaw / 19**

Beata Wirażka-Bereza

Kalendarium / 27

Część I

Wokół koncepcji kontradycyjności w procesie karnym

Piotr Hofmański

**Model kontradycyjny w świetle projektu zmian k.p.k.
z 2012 r. / 33**

Stanisław Waltoś

Kontradycyjność a prawda materialna / 39

Tomasz Grzegorzczak

**Sytuacja procesowa stron w kontradycyjnej rozprawie
w świetle projektu zmian k.p.k. z 2012 r. / 45**

Katarzyna Dudka, Komentarz / 56

Maciej Gutowski, Komentarz / 58

Jacek Giezek, Komentarz / 60

Kazimierz Zgryzek, Głos w dyskusji / 66

Piotr Hofmański, Głos w dyskusji / 72

Stanisław Waltoś, Głos w dyskusji / 74

Tomasz Grzegorzczak, Głos w dyskusji / 75

Jerzy Skorupka

Wpływ kontrydiktoryjności rozprawy głównej na przebieg postępowania przygotowawczego / 79

Olga Krajniak, Komentarz / 94

Stanisław Zabłocki, Głos w dyskusji / 96

Maria Jeż-Ludwichowska, Głos w dyskusji / 98

Dobrosława Szumiło-Kulczycka, Głos w dyskusji / 102

Cezary Kulesza

Kontrydiktoryjność postępowania odwoławczego w świetle projektu nowelizacji kodeksu postępowania karnego Komisji Kodyfikacyjnej z dnia 8 listopada 2012 r. (druk sejmowy nr 870) / 105

Stanisław Zabłocki, Komentarz / 137

Michał Laskowski, Komentarz / 143

Mariusz Paplacyk, Komentarz / 146

Barbara Janusz-Pohl, Głos w dyskusji / 149

Piotr Starzyński, Głos w dyskusji / 153

Robert Hernand

Nowelizacja procedury karnej – inne spojrzenie / 156

Piotr Kardas

Zasada prawdy materialnej w perspektywie korespondencyjnej, koherencyjnej, pragmatycznej i konsensualnej teorii prawdy (kilka uwag na tle propozycji nowego ujęcia przepisów dotyczących postępowania dowodowego przed sądem pierwszej instancji oraz postępowania dowodowego w toku postępowania przygotowawczego) / 174

Zbigniew Kwiatkowski

Kilka uwag na tle art. 168a projektu zmian kodeksu postępowania karnego / 203

Maciej Małolepszy

Kilka uwag na temat projektowanych zmian kodeksu postępowania karnego / 207

Hanna Paluszkiewicz

O kontrydiktoryjności posiedzeń przygotowawczych – przyczynek do dyskusji nad modelem polskiego procesu karnego / 216

Ryszard A. Stefański

O nieadekwatności projektowanych zmian w zakresie postępowania przygotowawczego do proponowanego modelu rozprawy głównej / 225

Sławomir Twardowski

Wpływ sądowego modelu kontradiktoryjnego na przebieg postępowania przygotowawczego w aspekcie czasu / 234

Krzysztof Woźniewski

Inicjatywa dowodowa sądu w świetle projektu k.p.k. – uwagi kilka / 238

Część II

Kontradiktoryjny model rozprawy przed sądem pierwszej instancji i jego konsekwencje dla postępowania karnego

Magdalena Błaszyk

Zawieszenie biegu terminu do dokonania czynności procesowej jako rozszerzenie gwarancji procesowych pokrzywdzonego – rozważania na przykładzie skargi subsydiarnej / 253

Antoni Bojańczyk

Teza dowodowa jako normatywny wyznacznik zakresu przeprowadzenia dowodu w procesie karnym o charakterze inkwizycyjnym i kontradiktoryjnym / 260

Olga Krajniak, Głos w dyskusji / 268

Marta Brzezińska, Danuta Tarnowska

Gwarancje oskarżonego związane z przeprowadzaniem dowodów w świetle zasady kontradiktoryjności po zmianach / 270

Aleksandra Kupczyk-Zajączkowska, Głos w dyskusji / 279

Łukasz Chojniak

Postępowanie przygotowawcze w założeniach reformy procesu karnego – uwagi krytyczne / 281

Arkadiusz Łakomy, Głos w dyskusji / 296

Anna Gerecka-Żołyńska

Uwagi o obowiązku poddania się oskarżonego badaniom w celu uzyskania dowodu a kontradiktoryjność procesu karnego / 298

Dagmara Gruszecka

Kontradiktoryjność postępowania karnego jako problem komunikacyjny – zarys problemu / 306

Łukasz Jagiełłowicz

Dowody nielegalne w kontradiktoryjnym procesie karnym / 325

Dorota Kaczorkiewicz

Uprawnienie do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w świetle proponowanych zmian kodeksu postępowania karnego / 340

Piotr Karlik

Stosowanie środków zapobiegawczych w projekcie nowelizacji kodeksu postępowania karnego / 352

Miłosz Kościelniak-Marszał

Ograniczona jawność wewnętrzna postępowania przygotowawczego – pół kroku we właściwym kierunku / 363

Karolina Kremens

Dostęp sądu do akt postępowania przygotowawczego po nowelizacji k.p.k. – czego powinniśmy nauczyć się od Amerykanów? / 373

Piotr Kubaszewski, Katarzyna Wiśniewska

Nowy model postępowania karnego rozwiązaniem na zmniejszenie liczby wyroków ETPC przeciwko Polsce? / 381

Martyna Kusak

Ingerencja sądu w zakres czynności dowodowych organów prowadzących postępowanie przygotowawcze / 396

Dariusz Kuzelewski, Konrad Szczęśny

Konsensualizm a kontrydiktoryjność procesu karnego. Uwagi na temat mediacji w świetle projektu nowelizacji k.p.k. / 404
Tomasz Henclewski, Głos w dyskusji / 416

Joanna Machlańska

Kilka uwag krytycznych o trybach konsensualnych w projekcie ustawy o zmianie kodeksu postępowania karnego zaproponowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego / 418

Stanisław Zabłocki, Głos w dyskusji / 427

Łukasz Jagiełłowicz, Głos w dyskusji / 430

Agnieszka Orfin

Projekt zmian kodeksu postępowania karnego a sprawność postępowania i jego koszty / 431

Marek Sławiński

Kontradukcyjność procesu karnego a nowe brzmienie zasad procesowych z art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k. i art. 5 § 2 k.p.k. – rozważania w kontekście modelowego ujęcia zagadnienia odpowiedzialności karnej / 446

Krzysztof Knoppek, Głos w dyskusji / 457

Wojciech Steppa

Prokuratura – wielka nieobecna nowelizacji procesu karnego / 462

Aleksandra Woźniak

Realizacja wybranych gwarancji procesowych oskarżonego w kontradukcyjnym procesie karnym / 472

Dominik Zając

Problem dowodów pozyskiwanych w postępowaniu przygotowawczym – równowaga broni czy zaburzenie kontradukcyjności? / 481

Magdalena Zamroczyńska

Radca prawny jako obrońca w procesie karnym po nowelizacji kodeksu postępowania karnego / 492

Aleksandra Kupczyk-Zajązkowska, Głos w dyskusji / 505

Część III

Kontradukcyjność jako wyznacznik nowelizacji kodeksu postępowania karnego

Michał Borek

Wpływ ograniczenia inicjatywy dowodowej sądu na realizację zasad procesowych oraz na sprawność postępowania karnego / 509

Jakub Eleganńczyk, Wojciech Steppa

Badanie opinii sędziów i prokuratorów niektórych jednostek organizacyjnych apelacji poznańskiej na temat projektowanych zmian kodeksu postępowania karnego / 523

Marta Flis-Świeczkowska

Rola pełnomocnika w świetle wzmocnienia zasady kontradukcyjności procesu karnego / 539

Jan Jodłowski

Zasada prawdy materialnej – obowiązek ustalenia faktów zgodnych z rzeczywistością czy dyrektywa optymalizacyjna? / 553

Marta Kalemba

Zasada *in dubio pro reo* w kontradiktoryjnym procesie karnym / 568

Katarzyna Kochel

Pozycja oraz uprawnienia pokrzywdzonego w projekcie nowelizacji kodeksu postępowania karnego / 578

Rafał Kowalczyk

Obowiązek poddania się badaniom w kontekście prawa niedostarczania dowodów na własną niekorzyść / 592

Aleksandra Kozak

A jednak niezbędny – rola referendarza sądowego w nowej procedurze karnej / 601

Klaudia Krzymińska

Postępowanie w sprawach karnych skarbowych w świetle projektowanych zmian / 610

Julia Kubasik

Inicjatywa dowodowa sądu w projekcie nowelizacji kodeksu postępowania karnego / 617

Ewelina Kusowska

Terminy dowodowe a zasada kontradykcyjności w świetle obowiązującej ustawy karnoprosesowej i projektowanych zmian / 625

Grzegorz Małyniuk

Wpływ proponowanej nowelizacji kodeksu postępowania karnego na postępowanie karne wykonawcze / 640

Małgorzata Mańczuk

Rola pełnomocnika pokrzywdzonego w kontradykcyjnym procesie karnym – uwagi na tle projektu nowelizacji z dnia 8 listopada 2012 r. / 651

Dariusz Pożaroszczyk

Ekonomizacja procedury karnej i jej wpływ na zasadę kontradykcyjności / 662

Katarzyna Witkowska

Modelowe założenia procesu karnego w świetle europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka / 674

Lista Autorów / 689

Wykaz skrótów

Akty prawne

- EKPCz** Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
- GVG** Gerichtsverfassungsgesetz, niemiecka ustawa z dnia 9 maja 1975 r. o ustroju sądów powszechnych
- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k. z 1969 r.** ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94 z późn. zm.)
- k.k.s.** ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.)
- k.k.w.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- Konstytucja RP** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.p.k. z 1969 r.** ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 96 z późn. zm.)
- k.p.w.** ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 395 z późn. zm.)

- MPPOiP** Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
- nowelizacja k.p.k.** ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247)
- p.p.s.a.** ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 z późn. zm.)
- projekt k.p.k.** projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 870)
- p.u.s.a.** ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz. U. Nr 153, poz. 1269 z późn. zm.)
- StPO** Strafprozessordnung
- ZPO** Zivilprozessordnung

Czasopisma i zbiory orzecznictwa

- AUMCS** Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
- Biul. PK** Biuletyn Prawa Karnego
- CzPKiNP** Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
- KZS** Krakowskie Zeszyty Sądowe. Orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawach karnych
- M. Praw.** Monitor Prawniczy
- NP** Nowe Prawo
- OSA** Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSAB** Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
- OSNKW** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
- OSNPG** Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Prokuratury Generalnej

---

OSNSD	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego
OSNwSK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
Pal.	Palestra
PiM	Prawo i Medycyna
PiP	Państwo i Prawo
PPK	Problemy Prawa Karnego
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Prz. Leg.	Przegląd Legislacyjny
Prz. Sąd.	Przegląd Sądowy
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
WPP	Wojskowy Przegląd Prawniczy
WSS	Wrocławskie Studia Sądowe
ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego

Organy orzekające i inne

BGH	Federalny Sąd Najwyższy (Bundesgerichtshof)
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu
HFPC	Helsińska Fundacja Praw Człowieka
KKPK	Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego
RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich
SA	sąd apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SSA	sędzia sądu apelacyjnego
SSN	sędzia Sądu Najwyższego
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS UE	Europejski Trybunał Sprawiedliwości (ETS)
UKE	Urząd Komunikacji Elektronicznej

Wstęp

Zachodzące współcześnie przemiany polskiego procesu karnego są odbiciem ogólnych przeobrażeń życia społecznego, rozwoju koncepcji państwa prawnego, a także umacnianiem się tendencji gwarancyjnych systemów prawnych. Istotny wpływ mają w tym zakresie zarówno procesy integracji systemów prawnych, przenikania się ich elementów, a zwłaszcza wzajemne oddziaływanie instytucji procesowych właściwych dla systemu prawa *common law* i *civil law*, działalność orzecznicza sądów i trybunałów międzynarodowych oraz dynamiczny rozwój orzecznictwa konstytucyjnego w zakresie szeroko rozumianego prawa represyjnego. W tym kontekście rozważać należy także projektowane zmiany przepisów kodeksu postępowania karnego, zmierzające m.in. w kierunku zwiększenia elementów kontrydiktoryjnych postępowania sądowego.

Kontrydiktoryjność jest jedną z najważniejszych cech współczesnego procesu karnego. Co więcej, w rozważaniach nad jej istotą i sposobem realizacji kryje się istota sporu o kierunki zmian procedury karnej. Dotychczasowy sposób realizacji kontrydiktoryjności w polskim procesie karnym odbiega w istotnych elementach od klasycznego pojmowania kontrydiktoryjności postępowania przed sądem. Decyduje o tym wpływ inkwizycyjnych w istocie elementów modelu postępowania przygotowawczego, oddziałujący paraliżująco na samodzielność procesową stron postępowania przed sądem w zakresie prowadzonego sporu, którego przedmiotem jest odpowiedzialność karna oskarżonego. Model ten prowadzi do dwukrotnego przeprowadzania postępowania dowodowego, z tym że postępowanie przed sądem jest często sprowadzone do ujawnienia albo powtórzenia dowodów zgromadzonych w toku śledztwa albo dochodzenia. Wpływa również na określenie roli sądu, nie tylko jako bezstronnego organu orzekającego o winie i karze, ale także zobowiązanego do poszukiwania dowodów winy i niewinności oskarżonego. Istniejący model zwalnia oskarżyciela z odpowiedzialności za oskarżenie,

oskarżonego zaś stawia często w roli strony prowadzącej spór z sądem. Te uwarunkowania sprawiają, że mamy do czynienia z ułomną kontrydiktoryjnością w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji.

Dyskusja nad tym zagadnieniem jest szczególnie intensywna w ostatnich latach, przede wszystkim w związku z przygotowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego projektem zmian kodeksu postępowania karnego. Projekt ten, jak wskazano w jego uzasadnieniu, zakłada zasadnicze zmiany postępowania jurysdykcyjnego w kierunku większej kontrydiktoryjności, która stwarza najlepsze warunki do wyjaśnienia prawdy materialnej i najlepiej służy poszanowaniu praw uczestników postępowania. Konsekwencją tego założenia są istotne i głębokie modyfikacje, zwłaszcza w zakresie postępowania rozpoznawczego, odwoławczego, odpowiednie zmiany postępowania przygotowawczego, ukształtowanie na nowo pozycji procesowej stron postępowania, w tym zwłaszcza samodzielności oskarżonego i oskarżyciela, zmiany w zakresie stosowania środków przymusu, zakresu odszkodowania za niesłuszne stosowanie środków przymusowych, wreszcie eliminacja instytucji sprzyjających przewlekłości postępowania i wielu innych.

Modyfikacje te prowadzić będą bez wątpienia do zmian procesu karnego o charakterze modelowym. Nie budzi zatem zdziwienia, że sam projekt zmian, jak i jego założenia spotkały się z żywym zainteresowaniem i dyskusją w środowiskach naukowych oraz wśród praktyków. Centralnym ich punktem jest z oczywistych powodów kontrydiktoryjność w nowym ujęciu. Okoliczność powyższa stała się powodem podjęcia przez Koło Nauk Penalnych „Iure et Facto” i Zakład Postępowania Karnego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu inicjatywy organizacji konferencji naukowej *Ku kontrydiktoryjności. Proces karny w świetle projektowanych zmian*, która odbyła się w Poznaniu w dniach 22–23 kwietnia 2013 r. Udział wzięli w niej przedstawiciele Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, Prokuratury Generalnej, reprezentanci środowisk naukowych z całej Polski, a także praktycy – sędziowie, prokuratorzy, adwokaci i radcowie prawni oraz studenci. Prezentowana publikacja stanowi owoc tej konferencji i składa się z trzech zasadniczych części. Część I koncentruje się wokół istoty kontrydiktoryjności, wskazując na istotę zmian oraz jej oddziaływanie na zmiany modelu procesu i wybranych instytucji procesowych. W części II zawarto opracowania dotyczące kontrydiktoryjnego modelu rozprawy przed sądem pierwszej instancji i jego konsekwencji dla postępowania karnego, zarówno na etapie postępowania przed sądem,

jak też postępowania przygotowawczego. Część III zawiera wybrane opracowania najmłodszych przedstawicieli nauki procesu karnego oraz członków kół naukowych, nadesłane w związku z konferencją.

Organizacja konferencji, a także wydanie tej publikacji nie byłoby możliwe bez zaangażowania i życzliwości wielu osób oraz instytucji. Podziękowania kieruję zatem do patronów honorowych konferencji: przewodniczącego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego prof. Andrzeja Zolla oraz Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UAM prof. Romana Budzinowskiego. Gorąco dziękuję głównym referentom: prof. Tomaszowi Grzegorzcykowi, prof. Piotrowi Hofmańskiemu, prof. Cezaremu Kuleszy, prof. Jerzemu Skorupce oraz prof. Stanisławowi Waltosowi za trud włożony w przygotowanie opracowań. Bardzo dziękuję Wydziałowi Prawa i Administracji UAM, Okręgowej Radzie Adwokackiej w Poznaniu oraz Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Poznaniu za wsparcie finansowe organizacji konferencji. Za owocną współpracę podziękowania należą się także patronowi medialnemu wydawnictwu Wolters Kluwer.

Sprawne odbycie konferencji możliwe było tylko przy zaangażowaniu i tytanicznej pracy organizatorów. Szczególne słowa podziękowania należą się mgr Piotrowi Karlikowi, doktorantowi w Zakładzie Postępowania Karnego UAM, rzeczywistemu koordynatorowi wszelkich prac. Ogromne słowa wdzięczności należą się także wszystkim członkom Koła Nauk Penalnych „Iure et Facto”, a zwłaszcza Marcie Kalembie, Radosławowi Ogielskiemu, Wojciechowi Steppie i Katarzynie Ząbek, łączącym znakomicie pasję naukową z rzetelnością pracy. Dziękuję pracownikom i doktorantom Zakładu Postępowania Karnego UAM, w tym mgr Martynie Kusak, za pomoc w organizacji tego wydarzenia i w pracach redakcyjnych.

W dniu 27 września 2013 r. uchwalono ustawę o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw, przewidującą wprowadzenie realnych zmian procesu karnego, zmierzających ku kontrydiktoryjności jego etapu sądowego. Wypada zatem mieć nadzieję, że zawarte w tej książce opracowania okażą się dla Czytelnika materiałem do lepszego zrozumienia kierunku, istoty, zalet i zagrożeń nowych rozwiązań procesowych.

Paweł Wiliński
Poznań, 17 października 2013 r.

Przebieg prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego działająca przy Ministrze Sprawiedliwości została powołana przez Prezesa Rady Ministrów w dniu 16 listopada 2009 r. Już na swoim pierwszym posiedzeniu plenarnym, w dniu 3 grudnia 2009 r. sformułowała priorytety swojego działania, uznając za swoje podstawowe zadanie wypracowanie kierunków zmian w zakresie procedury karnej, mających na celu skrócenie czasu trwania postępowań karnych. Komisja Kodyfikacyjna przyjęła również jako zasadę, iż przy tworzeniu ewentualnych rozwiązań współpracować będzie z możliwie jak najszerszym gronem przedstawicieli środowisk akademickich i szeroko rozumianych praktyków.

Prof. dr hab. Andrzej Zoll – Przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej oraz prof. dr hab. Piotr Hofmański – Wiceprzewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej, podczas spotkania z kierownictwem resortu sprawiedliwości, które odbyło się w grudniu 2009 r., przedstawili plan działań Komisji w zakresie prac nad nowelizacją postępowania karnego. W szczególności zaś, wskazali na potrzebę uzyskania opinii środowisk akademickich i środowisk praktyków, co do kierunków nowelizacji. W tym celu, wspólnie z kierownictwem Ministerstwa Sprawiedliwości zaplanowano trzy konferencje, poświęcone kolejno: modelowi postępowania przygotowawczego i sądowego, środkom przymusu oraz modelowi postępowania odwoławczego. Podczas konferencji miały zostać zaprezentowane i poddane dyskusji stanowiska wybranych przedstawicieli doktryny i praktyki, którzy prezentowaliby swoje opinie wobec sformułowanych przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego problemów występujących w polskim modelu postępowania karnego.

Podczas posiedzenia Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, w dniu 16 lutego 2010 r., odbyła się dyskusja nad pierwszym dokumentem problemowym, mającym stanowić podstawę do reformy modelu postępowania karnego, w szczególności zaś modelu postępowania przygotowawczego i sądowego. Dokument przygotowany przez prof. dr. hab. Piotra Hofmańskiego, a zatwierdzony przez Komisję Kodyfikacyjną, zawierający kluczowe pytania dotyczące kierunku zmiany modelu postępowania przygotowawczego, stał się podstawą do sformułowania zasadniczych kierunków zmian modelu postępowania karnego przez prof. dr. hab. Cezarego Kuleszę, prof. UW dr. hab. Jerzego Skorupkę oraz SSN dr. Dariusza Świeckiego. Wyżej wymienieni przedstawili swoje zapatrywania na temat pożądanego kształtu modelu postępowania przygotowawczego i sądowego na pierwszej z cyklu konferencji organizowanych przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego, która odbyła się w dniu 30 marca 2010 r. w Warszawie. W zakresie sprawności postępowań karnych w świetle danych statystycznych, na ww. konferencji wystąpił także prof. dr. hab. Andrzej Siemaszko – Dyrektor Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. W konferencji udział wzięło około 30 reprezentantów środowisk akademickich oraz przedstawicieli zawodów prawniczych.

Kolejna konferencja poświęcona problematyce środków przymusu została zorganizowana w dniu 6 lipca 2010 r. w Warszawie. Na konferencji swoje referaty, dotyczące kierunków zmian w zakresie szeroko rozumianych środków przymusu procesowego, zaprezentowali: prof. UJ dr. hab. Piotr Kardas, prokurator Bogusław Michalski – Dyrektor Departamentu Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej oraz prof. WSHiP dr. hab. Ryszard Stefański. Moderatorem dyskusji podczas konferencji był autor dokumentu problemowego, zawierającego kluczowe pytania co do ewentualnego kierunku zmian przepisów związanych ze środkami przymusu procesowego – prof. dr. hab. Tomasz Grzegorzczak – członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego.

Ostatnia z cyklu konferencji, obejmująca problematykę środków odwoławczych, odbyła się w dniu 28 września 2010 r. Swoje tezy co do kierunków zmian w modelu postępowania odwoławczego przedstawili: prof. UR dr. hab. Monika Klejnowska, Aleksander Herzog – prokurator Prokuratury Generalnej, prof. UŁ dr. hab. Jacek Izydorczyk oraz prof. dr. hab. Kazimierz Marszał. Nad przebiegiem dyskusji czuwał Stanisław Zabłocki – Sędzia Sądu Najwyższego, a zarazem

członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego i jednocześnie autor dokumentu problemowego poświęconego modelowi postępowania odwoławczego, przyjętego przez Komisję Kodyfikacyjną.

Niezależnie od prowadzonych, w formie konferencji, konsultacji ze środowiskami prawniczymi, Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego na posiedzeniu w dniu 20 kwietnia 2010 r. podjęła decyzję o powołaniu zespołu, złożonego z członków Komisji, którego zadaniem miało być przeanalizowanie postulatów formułowanych w toku dyskusji nad poszczególnymi blokami zagadnień. Za zebranie i usystematyzowanie materiału, niezbędnego do pracy zespołu, w tym postulatów zgłoszonych podczas konferencji i w toku pozostałych konsultacji, odpowiedzialni byli: dr Paweł Czarnecki oraz dr Sławomir Steinborn.

Do powołanego w tym dniu zespołu, pod przewodnictwem prof. dr. hab. Piotra Hofmańskiego, składającego się pierwotnie z: prof. dr. hab. Tomasza Grzegorzcyka, prof. dr. hab. Stanisława Waltosia, prof. UAM dr. hab. Pawła Wilińskiego i SSN Stanisława Zabłockiego, dołączyli także prof. UJ dr Włodzimierz Wróbel, SSA Kazimierz Postulski oraz w późniejszym czasie SSN Michał Laskowski. Prace zespołu wspomagali przez cały czas jego funkcjonowania również: dr hab. Małgorzata Wąsek-Wiaderek i Janusz Śliwa – prokurator prokuratury apelacyjnej.

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego przyjęła jako zasadę, iż będzie sukcesywnie procedować nad materiałem, przygotowanym przez zespół pod przewodnictwem prof. dr. hab. Piotra Hofmańskiego. Pierwsza prezentacja prac zespołu, a zarazem pierwsza dyskusja w gronie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego nad projektem nowelizacji kodeksu postępowania karnego odbyła się już w dniu 19 października 2010 r. Prace w tym trybie kontynuowano na kolejnych posiedzeniach KKKPK w dniach: 29–30 listopada 2010 r., 14 grudnia 2010 r., 18 stycznia 2011 r.

Na posiedzeniu plenarnym Komisji Kodyfikacyjnej, w dniu 22 lutego 2011 r., prof. dr. hab. Andrzej Zoll – Przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej wraz z prof. dr. hab. Piotrem Hofmańskim – Zastępcą Przewodniczącego Komisji Kodyfikacyjnej, przekazali na ręce pana Krzysztofa Kwiatkowskiego – Ministra Sprawiedliwości – gotowy materiał w postaci projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw wraz z uzasadnieniem.

W dniu 25 marca 2011 r. kierownictwo resortu sprawiedliwości podjęło decyzję o skierowaniu projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw do konsultacji społecznych.

W dniu 5 kwietnia 2011 r. ww. projekt został skierowany do: I Prezesa Sądu Najwyższego, Krajowej Rady Sądownictwa, Prokuratora Generalnego, Krajowej Rady Prokuratury, Naczelnej Rady Adwokackiej, Krajowej Rady Radców Prawnych oraz organizacji związkowych i stowarzyszeń prokuratorskich, sędziowskich i referendarskich. Projekt przekazano również do zaopiniowania Radzie Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów.

Nadto projekt przekazano prezesom wszystkich 11 sądów apelacyjnych i 11 prokuratorom apelacyjnym, jak również prezesom wszystkich 45 sądów okręgowych i 45 prokuratorom okręgowym.

W toku konsultacji społecznych uzyskano odpowiedzi, zawierające ponad 700 uwag o charakterze modelowym, jak również odnoszących się do szczegółowych rozwiązań projektu.

Zespół procesowy pod przewodnictwem prof. dr. hab. Piotra Hofmańskiego analizował nadesłane uwagi, zaś Komisja Kodyfikacyjna w pełnym składzie prowadziła dyskusję nad kolejnymi materiałami prezentowanymi przez zespół na posiedzeniach w dniach: 25–27 lipca 2011 r., 13 września 2011 r., 18 października 2011 r. oraz 15–16 listopada 2011 r.

Po przeanalizowaniu wszelkich uwag, w dniu 20 grudnia 2011 r. projekt ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw został przekazany ponownie przez prezydium Komisji Kodyfikacyjnej – Jarosławowi Gowinowi – Ministrowi Sprawiedliwości.

W dniu 8 lutego 2012 r. Zespół ds. Programowania Prac Rządu, w oparciu o Regulamin pracy Rady Ministrów, uznając wagę dokumentu, podjął decyzję o konieczności przygotowania założeń do projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw.

W dniu 17 lutego 2012 r. Minister Sprawiedliwości skierował opracowany projekt założeń projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw do uzgodnień międzyresortowych. Zaznaczyć należy, że podstawą opracowywanego projektu założeń w zakresie rozwiązań proceduralnych był projekt Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, uzupełniony o dodatkowe rozwiązania, które obejmowały m.in. kwestie karno-materialne.

Jednocześnie Ministerstwo Sprawiedliwości rozpoczęło dodatkowe konsultacje społeczne w sprawie projektu, organizując spotkania z przedstawicielami sądów i prokuratur poszczególnych szczebli. Spotkania takie odbyły się w dniach:

- 19 marca 2012 r. – z sędziami sądów rejonowych i prokuratorów prokuratur rejonowych,
- 2 kwietnia 2012 r. – z sędziami sądów okręgowych i prokuratorów prokuratur okręgowych,
- 16 kwietnia 2012 r. – z Prezesami Sądów Apelacyjnych i Prokuratorami Apelacyjnymi.

W związku z decyzją Adama Jassera o konieczności uzupełnienia projektu założeń projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw, zmodyfikowany dokument wysłano ponownie do uzgodnień międzyresortowych, w dniu 23 marca 2012 r.

W dniu 5 kwietnia 2012 r. projekt założeń projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw, przesłano pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów, z częściowymi rozbieżnościami w zakresie stanowisk Ministra Sprawiedliwości, ze stanowiskami Ministra Finansów i Prezesa Rządowego Centrum Legislacji.

W dniu 19 kwietnia 2012 r. Komitet Stały Rady Ministrów przyjął i rekomendował Radzie Ministrów założenia projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw. Jednocześnie zobowiązał Ministra Sprawiedliwości do uzupełnienia dokumentu o wyniki konsultacji społecznych oraz Prezesa Rządowego Centrum Legislacji do wykonania dodatkowych analiz w zakresie projektu.

W dniu 23 kwietnia 2012 r., wykonując zalecenia Komitetu Stałego Rady Ministrów, projekt założeń projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw przekazano Sekretarzowi Rady Ministrów z prośbą o poddanie go pod obrady Rady Ministrów.

Rada Ministrów, na posiedzeniu w dniu 9 maja 2012 r., przyjęła założenia projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw.

Opracowany na ich podstawie projekt, który po uzupełnieniu o rozwiązania karno-materialne otrzymał tytuł – projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw, w dniu 5 czerwca 2012 r. skierowano do kolejnych konsultacji społecznych i uzgodnień międzyresortowych. W trakcie tych konsultacji wpłynęło ok. 500 uwag co do szczegółowych rozwiązań projektu.

W dniu 22 czerwca 2012 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli Ministra Finansów z przedstawicielami resortu sprawiedliwości, mające na celu uzgodnienie stanowisk co do kosztów nowelizacji, zaś w dniu 11 lipca 2012 r. odbyła się międzyresortowa komisja uzgodnieniowa co do projektu.

W dniu 2 sierpnia 2012 r. Minister Sprawiedliwości skierował pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów projekt ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw.

Komitet Stały Rady Ministrów na posiedzeniu w dniu 23 sierpnia 2012 r. zdecydował o powołaniu zespołu roboczego pod przewodnictwem Wiceprzewodniczącego Stałego Komitetu Rady Ministrów – Adama Jassera z udziałem przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości, Ministra Finansów, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Spraw Zagranicznych oraz Prezesa Rządowego Centrum Legislacji w celu dodatkowego przeanalizowania zgłoszonych przez resorty uwag.

Spotkanie Zespołu odbyło się w dniu 30 sierpnia 2012 r. w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Ze strony Komisji Kodyfikacyjnej w posiedzeniu zespołu wzięł udział prof. UAM dr hab. Paweł Wiłński.

Po posiedzeniu zespołu i uzgodnieniu stanowisk, Minister Sprawiedliwości w dniu 6 września 2012 r. skierował ponownie projekt pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów, który na posiedzeniu w dniu 13 września 2012 r. zdecydował o przyjęciu i rekomendowaniu Radzie Ministrów projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw, pozostawiając Radzie Ministrów rozstrzygnięcie kluczowych wątpliwości Prezesa Rządowego Centrum Legislacji.

W dniach od 19–21 września 2012 r. odbyły się posiedzenia Komisji Prawniczej, której przedmiotem obrad był projekt ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw.

Przygotowany tekst, poddany analizie Komisji Prawniczej otrzymał tytuł: projekt ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw, i w dniu 4 października 2012 r. został przekazany pod obrady Rady Ministrów, która na posiedzeniu w dniu 9 października 2012 r. przyjęła projekt.

W dniu 8 listopada 2012 r. Donald Tusk – Prezes Rady Ministrów podpisał pismo przekazujące projekt ustawy – o zmianie ustawy

– Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw pod obrady Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

W dniu 12 listopada 2012 r. skierowano projekt do pierwszego czytania na 28 posiedzeniu plenarnym Sejmu, który w dniu 7 grudnia 2012 r. zdecydował o skierowaniu projektu do prac w Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w kodyfikacjach (złożony wniosek o odrzucenie projektu w pierwszym czytaniu został odrzucony – oddano 147 głosy za odrzuceniem projektu, 288 głosów przeciw, przy 3 głosach wstrzymujących się).

W dniu 13 grudnia 2012 r. Komisja Nadzwyczajna ds. zmian w kodyfikacjach pod przewodnictwem posła Krzysztofa Kwiatkowskiego podjęła decyzję o skierowaniu projektu ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw (projekt otrzymał nr druku 870, podjęto również decyzję o łącznym rozpoznaniu go z poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, druk nr 945, oraz poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, druk sejmowy nr 378) do podkomisji stałej ds. prawa karnego pod przewodnictwem posła Jerzego Kozdrońia, obecnie Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości.

W dniu 22 stycznia 2013 r. odbyło się dodatkowe posiedzenie Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w kodyfikacjach poświęcone wysłuchaniu podmiotów zainteresowanych rozwiązaniami projektu. W posiedzeniu udział wzięli: Prokurator Generalny, przedstawiciele: Krajowej Rady Sądownictwa, Krajowej Rady Prokuratury, Naczelnej Rady Adwokackiej, Krajowej Rady Radców Prawnych oraz stowarzyszeń i związków grupujących reprezentantów sądownictwa, prokuratury, organizacji społecznych oraz przedsiębiorców. Ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości w debacie nad projektem wziął udział dr hab. Michał Królikowski – Podsekretarz Stanu, który również został upoważniony przez Ministra Sprawiedliwości do reprezentowania resortu sprawiedliwości we wszystkich późniejszych pracach parlamentarnych dotyczących projektu.

Posiedzenia podkomisji stałej ds. prawa karnego w sprawie ww. projektu odbywały się w dniach: 14–15, 19, 26 marca 2013 r., w dniach 16, 23, 24 kwietnia 2013 r. oraz w dniach 14–15 i 28 maja 2013 r.

Sprawozdanie z prac podkomisji ds. prawa karnego, obejmujące projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (kolejna zmiana tytułu ustawy), w dniu 28 maja 2013 r. przekazano pod

obrad Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w kodyfikacjach, która procedowała nad projektem w dniach: 13 czerwca 2013 r. oraz w dniach: 9 i 11 lipca 2013 r.

W dniu 23 lipca 2013 r. Komisja Nadzwyczajna ds. zmian w kodyfikacjach przyjęła sprawozdanie w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1586).

Drugie czytanie na posiedzeniu plenarnym Sejmu odbyło się w dniu 27 sierpnia 2013 r. W jego toku zgłoszono 22 poprawki, które zostały rozpatrzone w dniu 28 sierpnia 2013 r. przez Komisję Nadzwyczajną ds. zmian w kodyfikacjach. Komisja zdecydowała o przyjęciu części poprawek.

Trzecie czytanie i zarazem głosowanie nad przyjęciem i odrzuceniem części poprawek, a następnie całej ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw odbyło się w dniu 30 sierpnia 2013 r. Za przyjęciem ustawy głosowało 265 posłów, przeciwko było 153, zaś 26 wstrzymało się od głosu.

W dniu 2 września 2013 r. przyjętą ustawę przekazano Prezydentowi RP oraz do Senatu RP. W dniach 10 i 18 września odbyły się posiedzenia połączonych senackich Komisji: Ustawodawczej i Praw Człowieka, Praworządności i Petycji dotyczące ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw (druk senacki nr 430). Połączone Komisje przyjęły sprawozdanie co do ustawy wraz z wnioskami mniejszości w dniu 18 września 2013 r. (druk senacki nr 430A) – zgłoszono 23 poprawki. Podczas drugiego czytania na posiedzeniu plenarnym Senatu w dniu 19 września 2013 r. zgłoszone zostały dalsze poprawki, które były przedmiotem sprawozdania połączonych senackich Komisji: Ustawodawczej i Praw Człowieka, Praworządności i Petycji dotyczące ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw (druk senacki nr 430Z). W dniu 20 września 2013 r. Senat podjął uchwałę w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego – zgłaszającą 27 poprawek do tej ustawy. W dniu 24 września 2013 r. Komisja Nadzwyczajna ds. zmian w kodyfikacjach przyjęła sprawozdanie w przedmiocie uchwały senackiej. W dniu 27 września 2013 r. Sejm RP na posiedzeniu plenarnym przyjął część poprawek Senatowi RP. Ustawa, którą w dniu 30 września 2013 r. przekazano do podpisu Prezydentowi RP, została opublikowana w dniu 25 października 2013 r. w Dz. U. poz. 1247.

Beata Wirazka-Bereza

Kalendarium

- 16 listopada 2009 r. – powołanie prof. dr. hab. Andrzeja Zolla do pełnienia funkcji Przewodniczącego KKPK
- 2 grudnia 2009 r. – powołanie prof. dr. hab. Piotra Hofmańskiego – Zastępcy Przewodniczącego KKPK i pozostałych członków KKPK
- 3 grudnia 2009 r. – pierwsze posiedzenie plenarne KKPK, na którym przyjęto priorytety KKPK w zakresie postępowania karnego
- 16 lutego 2010 r. – przyjęcie przez KKPK dokumentu problemowego w dziedzinie postępowania przygotowawczego i sądowego
- 30 marca 2010 r. – pierwsza konferencja KKPK poświęcona modelowi postępowania przygotowawczego i sądowego
- 20 kwietnia 2010 r. – powołanie zespołu procesowego pod przewodnictwem prof. dr. hab. Piotra Hofmańskiego, przyjęcie przez KKPK dokumentu problemowego w dziedzinie środków przymusu
- 18 maja 2010 r. – przyjęcie przez KKPK dokumentu problemowego w dziedzinie modelu postępowania odwoławczego
- 6 lipca 2010 r. – druga konferencja KKPK poświęcona środkom przymusu procesowego,
- 28 września 2010 r. – trzecia konferencja KKPK poświęcona modelowi postępowania odwoławczego
- 19 października 2010 r. – pierwsza prezentacja projektu opracowanego przez zespół prof. dr. hab. Piotra Hofmańskiego
- 22 lutego 2011 r. – przekazanie przez KKPK projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw Ministrowi Sprawiedliwości
- 5 kwietnia 2011 r. – rozpoczęcie konsultacji społecznych nad projektem
- 25–26 lipca 2011 r. do 20 grudnia 2011 r. – analiza uwag do projektu, zakończona ponownym przekazaniem dokumentu Ministrowi Sprawiedliwości

- 17 lutego 2012 r. – skierowanie projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw do uzgodnień międzyresortowych
- 19 kwietnia 2012 r. – przyjęcie projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw przez Komitet Stały Rady Ministrów
- 9 maja 2012 r. – przyjęcie projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw przez Radę Ministrów
- 5 czerwca 2012 r. – skierowanie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw do konsultacji społecznych i uzgodnień międzyresortowych
- 13 września 2012 r. – przyjęcie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw przez Komitet Stały Rady Ministrów
- 9 października 2012 r. – przyjęcie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw przez Radę Ministrów
- 8 listopada 2012 r. – skierowanie projektu do Sejmu RP
- 7 grudnia 2012 r. – pierwsze czytanie na posiedzeniu plenarnym Sejmu RP
- styczeń – lipiec 2013 r. prace nad projektem w sejmowej podkomisji ds. prawa karnego i Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w kodyfikacjach
- 27 sierpnia 2013 r. – drugie czytanie na posiedzeniu plenarnym Sejmu RP
- 30 sierpnia 2013 r. – trzecie czytanie na posiedzeniu plenarnym Sejmu RP i przyjęcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw
- 2 września 2013 r. – przekazano ustawę Prezydentowi RP i Senatowi RP
- 10 i 18 września 2013 r. – posiedzenia połączonych senackich Komisji: Ustawodawczej i Praw Człowieka, Praworządności i Petycji poświęcone ustawie o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw
- 19 września 2013 r. – drugie czytanie na posiedzeniu plenarnym Senatu RP
- 20 września 2013 r. – trzecie czytanie na posiedzeniu plenarnym Senatu RP przyjmujące poprawki do ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw

- 24 września 2013 r. – posiedzenie Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w kodyfikacjach i przyjęcie sprawozdania w sprawie uchwały Senatu
- 27 września 2013 r. – rozpatrzenie na posiedzeniu plenarnym Sejmu uchwały Senatu
- 30 września 2013 r. – przekazanie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw Prezydentowi RP do podpisu
- 18 października 2013 r. – podpisanie ustawy przez Prezydenta RP
- 25 października 2013 r. – publikacja ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw w Dz. U. poz. 1247.

Część I

**Wokół koncepcji
kontradiktoryjności
w procesie karnym**

Model kontradiktoryjny w świetle projektu zmian k.p.k. z 2012 r.

We wszystkich podręcznikach do polskiej procedury karnej można przeczytać, że polski proces oparty jest na zasadzie kontradiktoryjności, wskazuje się jednocześnie, że jest on przykładem tzw. procesu mieszanego. Uznaje się tradycyjnie, że zasada kontradiktoryjności dotyczy w pierwszym rzędzie postępowania przed sądem, gdzie oskarżenie i obrona toczą spór rozstrzygany przez bezstronny i niezawisły sąd. Wielu autorów podkreśla przy tym, że kontradiktoryjność postępowania sądowego jest niepełna ze względu na inicjatywę dowodową sądu i brak pełnej równości stron. W mniejszym stopniu zasada ta dotyczyć ma postępowania przygotowawczego, chociaż i tu doszukują się niektórzy przejawów kontradiktoryjności, wskazując na spór pomiędzy podejrzanym a pokrzywdzonym, względnie na incydentalne postępowania sądowe w toku postępowania przygotowawczego, gdzie toczyć się ma spór pomiędzy organem prowadzącym śledztwo lub dochodzenie a podejrzanym.

W moim jednak przekonaniu wieloletnie oddziaływanie modelu sowieckiego na proces karny w państwach Europy Wschodniej pozostawił ślady, których do dzisiaj nie udało się przezwyciężyć. Owszem, mimo że w postępowaniu sądowym obserwujemy dzisiaj przejawy kontradiktoryjności dzięki upodmiotowieniu oskarżonego, a także dzięki zapewnieniu sędziom niezawisłości, to jednak zdecydowanie za mało, aby można było nazwać proces przed polskim sądem karnym kontradiktoryjnym. Za tezę tą przemawiają następujące okoliczności:

- 1) postępowanie karne zdominowane jest przez postępowanie przygotowawcze. To na prokuratorze i aparacie ścigania ciąży obowiązek wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy

- i przeprowadzenie pełnego postępowania dowodowego, zaś zadaniem sądu jest jedynie zweryfikowanie prawidłowości dokonanych ustaleń faktycznych i wydanie orzeczenia w sprawie, które w praktyce w ogromnej większości wypadków opiera się na zarzucie powielonym z aktu oskarżenia;
- 2) polski sąd karny, choć niewątpliwie niezawisły, nie ma pełnych warunków do zachowania bezstronności, albowiem ustawodawca przewidział jego aktywną rolę w postępowaniu dowodowym. Chociaż nigdzie tego wyraźnie nie napisano, to na sądzie spoczywa ciężar obalenia domniemania niewinności, chroniącego oskarżonego. Sąd nie tylko ma prawo do wprowadzania dowodów do procesu z urzędu, ale wręcz zobowiązany jest to czynić, skoro na korzyść oskarżonego wolno mu rozstrzygnąć wątpliwości dopiero wówczas, gdy żadną miarą nie da się ich usunąć. Sposób rozumienia zasady prawdy materialnej sprzyja postawie opartej na założeniu, że obowiązkiem sądu jest dążenie do potwierdzenia tego, co oskarżonemu zarzucono;
  - 3) nie można w żadnym wypadku mówić o równości stron w postępowaniu przed sądem karnym, co dotyczy przede wszystkim uprawnień w postępowaniu dowodowym. Oskarżyciel, za którym stoi aparat państwa, ma nie tylko szerokie możliwości pozyskiwania dowodów, ale także wprowadzania ich do procesu. Obrona ma te możliwości drastycznie ograniczone. Nie jest dopuszczalne wprowadzenie jakichkolwiek dowodów prywatnych „z przeznaczenia”. Najlepiej widać to na przykładzie opinii biegłego. Prokurator, który zasięgnął opinii w śledztwie, po prostu przedkłada tę opinię sądowi wraz z aktami postępowania przygotowawczego, a sąd po prostu dokonuje na jej podstawie ustaleń faktycznych. Jeśli opinię zaprezentuje obrońca, który ją zamówił u biegłego, nie stanowi ona dowodu, a co najwyżej może być przez sąd potraktowana jak sygnał świadczący o potrzebie zasięgnięcia dodatkowej opinii w postępowaniu przed sądem;
  - 4) w postępowaniu przygotowawczym nie sposób dopatrzeć się jakichkolwiek przejawów kontradiktoryjności. Jeśli zawiązuje się tam spór pomiędzy jego uczestnikami, to nie dotyczy on tego, co stanowi główny przedmiot procesu.

Funkcjonowanie tego modelu zaowocowało nieakceptowalną przewlekłością postępowania karnego, co dotyczy także spraw, w których stosowane są izolacyjne środki zapobiegawcze. Prawdziwym

problemem polskiego procesu karnego jest bezproduktywne powtarzanie w postępowaniu przed sądem czynności dowodowych przeprowadzonych już uprzednio w postępowaniu przygotowawczym. W orzecznictwie strasburskim określone to zostało mianem problemu o charakterze strukturalnym. Nadszedł jednak czas na zmiany, gdy pod obrady parlamentu wpłynął przygotowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego projekt zasadniczej, modelowej zmiany kodeksu postępowania karnego. Jako podstawowy cel nowelizacji wskazuje się uczynienie postępowania bardziej funkcjonalnym, przy zachowaniu, a nawet wzmocnieniu poszanowania praw jego uczestników. Cel ten próbuje się osiągnąć poprzez powrót do modelu kontradiktoryjnego postępowania sądowego, z jednoczesnym zasadniczym ograniczeniem roli postępowania przygotowawczego.

Strony staną się w większym niż obecnie stopniu dysponentami przedmiotem postępowania, co dotyczy zarówno postępowania przed sądem pierwszej, jak i drugiej instancji. Nie będzie już możliwości prowadzenia procesu przed sądem, pomimo wycofania się oskarżyciela ze skargi, a sąd odwoławczy będzie kontrolował orzeczenie sądu pierwszej instancji w granicach wyznaczonych przez strony kwestionujące orzeczenie i przez podniesione zarzuty.

Dojdzie do poważnego ograniczenia roli postępowania przygotowawczego, które nie będzie już – jak obecnie – służyć wszechstronnemu wyjaśnieniu wszystkich okoliczności sprawy, ale zgromadzeniu informacji niezbędnych dla sformułowania skargi oskarżycielskiej i wniosków dowodowych kierowanych do sądu. W praktyce oznaczać to ma utrwalenie w postępowaniu przygotowawczym jedynie tych czynności dowodowych, których przeprowadzenie przed sądem nie będzie możliwe, a także tych, które mają fundamentalne znaczenie dla podjęcia decyzji o potrzebie wniesienia w sprawie oskarżenia. Projektodawcy zadbali o to, aby materiał dowodowy z postępowania przygotowawczego nie przenikał – jak dzisiaj – bez ograniczeń do postępowania sądowego, co dotyczy przede wszystkim przesłuchania świadków. Kwestia ta stała się osią sporu ekspertów w toku prac podkomisji sejmowej. Rysujący się kompromis opiera się na założeniu, według którego protokoły takiego przesłuchania przeprowadzonego przez organ postępowania przygotowawczego będą mogły być ujawnione na rozprawie, i przez to wprowadzane do procesu jako podstawa ustalania faktów sprawy, jedynie przez strony przeprowadzające dany

■ Przygotowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego projekt nowelizacji kodeksu postępowania karnego zakłada zasadniczą przebudowę modelu funkcjonowania polskiego procesu karnego. Wiąże się z tym szereg obaw i wątpliwości. Niniejsza pozycja stanowi próbę odpowiedzi na część z nich. Omówiono w niej m.in.:

- sytuację procesową stron w kontrydiktoryjnej rozprawie w świetle projektowanych zmian,
- wpływ kontrydiktoryjności rozprawy na przebieg postępowania przygotowawczego,
- gwarancje oskarżonego związane z przeprowadzeniem dowodów w świetle zasady kontrydiktoryjności po nowelizacji.

■ Publikacja zawiera opracowania autorstwa członków Komisji Kodyfikacyjnej, którzy przedstawiają główne założenia i kierunki nowelizacji. Opracowanie pozwala zatem Czytelnikowi na bezpośrednie zapoznanie się z intencją twórców projektowanych przepisów. W książce zamieszczone zostały ponadto analizy, poglądy i stanowiska przedstawicieli nauki procesu karnego i praktyków z całej Polski. Nierzadko są to głosy krytyczne, co czyni je jeszcze bardziej interesującymi.

■ Monografia stanowi pozycję obowiązkową dla wszystkich zainteresowanych problematyką procesu karnego, a więc dla sędziów, prokuratorów, adwokatów, przedstawicieli nauki, a także – na skutek proponowanych zmian – dla radców prawnych.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-4541-5

9 788326 445415

Cena 99 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl